МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет аграрної економіки

Кафедра обліку та економіко-правового забезпечення АПБ

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ВИТРАТ І ДОХОДІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ»

Студента 4 курсу ОПЗзр – 42 групи
Галузь знань – 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність –071«Облік і оподаткування»
Освітня програма – Облік і правове забезпечення агропромислового бізнесу
Сало Руслани Костянтинівни
Керівник: кандидат економічних наук, доцент **Белова І.М.**
Національна шкала _____
Кількість балів: ____ Оцінка ECTS ____

Члени комісії _____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)
_____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)
_____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль 2019

ЗМІСТ

ВСТУП……. 3

Розділ І.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ…… 7

1.1. Економічний зміст і завдання обліку витрат на збут ……..…… 7

1.2. Порядок визнання та класифікація витрат на збут …….……..…... 9

1.3. Огляд нормативно-правової бази та спеціальних джерел, щодо обліку витрат на збут ……. 14

Розділ ІІ. ОБЛІК ВИТРАТ НА ЗБУТ ……... 16

2.1. Документальне оформлення витрат на збут ……..…….. 16

2.2. Синтетичний і аналітичний облік витрат на збут …… 19

2.3. Відображення інформації про витрати на збут у фінансовій звітності……..…….…… 22

Розділ ІІІ. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ЗБУТ…… 24

Розділ IV. АУДИТ ВИТРАТ НА ЗБУТ ПІДПРИЄМСТВА……... 27

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ……..…….…….. 30

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..……..……... 32

ДОДАТКИ…… 34

ВСТУП

Витрати формуються в процесі використання і формування ресурсів для досягнення певної мети. В них різне спрямування, але найбільш загальним та принциповим є поділ їх на поточні (операційні) витрати та інвестиційні, пов'язані з виконанням підприємством своєї основної функції - виготовлення продукції (надання послуг).

Витрати мають, як натуральну так і грошову форми. Планування та облік витрат факторів виробництва, в натуральній формі мають велике значення для діяльності підприємства. Але для оцінювання результатів такої діяльності є вирішальною грошова оцінка таких витрат, адже вона виражає вартість продукції.

Поточні витрати бувають: безперервними та циклічними. Циклічні витрати - повторюються з кожним циклом, виготовлення продукту (витрати на матеріали, інструмент, заробітну плату та ін.), безперервні витрати - існують завжди незалежно від виробництва (устаткування, утримання приміщень, управлінського персоналу тощо).

Потрібно вміти відрізняти реальні грошові виплати та витрати, що утворюють вартість продукції під час певного періоду. Перші – це виплати за здобуванні чинники виробництва без врахування часу їх використання. Другі витрати пов'язані з виготовленням продукції, незважаючи коли було куплено матеріальні ресурси чи робочу силу. Оплату праці і зовнішній оборот обслуговують реальні грошові виплати.

Будь-які витрати орієнтовані на конкретний результат і це виправдовує їх доцільність. На рахунок виробничого підприємства такий загальний принцип діяльності, що його покладено в основу визначення собівартості продукції, виражається формулою "Витрати – Випуск" ("Input – Output").

Щоб обчислити собівартості продукції, велике значення відіграє - визначення складу витрат, які входять до неї.Витрати підприємства, як вже

відомо, відшкодовуються за рахунок таких власних джерел як, собівартість і прибуток. Питаня про склад витрат, що включають в собівартість - є питанням розподілу їх між джерелами відшкодуваня, які зазначано. Такий загальний принцип розподілу полягає в тому, що через собівартість мають відшкодовуватися такі витрати підприємства, що забезпечують легке відтворення всіх факторів виробництва (засобів праці, робочої сили, предметів, та природних ресурсів).

Одним з елементів витрат діяльності підприємства - є витрати на збут. Все, що вказане вище, визначає актуальність даної теми курсової роботи. Мета якої - є вивчення і знання організації і методології бухгалтерського обліку витрат на збут в даних сучасних ринкових умовах.

Основними завданнями при написанні курсової роботи є ознайомлення з економічний змістом витрат на збут підприємства, його обліковою політикою, особливістю ведення синтетичного, аналітичного обліку витрат підприємства, особливістю ведення обліку.

Відповідно до визначеної мети під час виконання курсової роботи були поставлені такі основні завдання:

– визначити особливості обліку витрат на збут;

– прослідкувати формування відповідної інформації про обсяг витрат в передбаченій системі документів, облікових реєстрів та звітності.

Об'єкт дослідження: ТОВ «ТТК-Вест», що займається оптовою та роздрібною реалізацією продуктів харчування.

Підприємство ТОВ «Торговельно транспортної компанії «ВЕСТ» діє на принципах повного розрахунку, здійснює вільний вибір підприємницької діяльності, несе відповідальність за результати своєї діяльності, є юридичною особою, має самостійний баланс, відокремлене майно, печатку, рахунки в банку. Підприємство діє на основі статуту зареєстрованого за розпорядженням голови Рівненської державної адміністрації в новій редакції від 02.12.1999 року

№ 2423. Основним видом діяльності є оптова торгівля продуктами харчування, молочними продуктами, олією, тваринним маслом та жирами.

Структура і функції бухгалтерського апарату на підприємстві залежать від характеру та об'єкта діяльності цього підприємства. На ТОВ «ТТК-ВЕСТ» бухгалтерська служба складається з 8 чоловік на чолі з головним бухгалтером. Права та обов'язки працівників бухгалтерії визначаються Положенням про бухгалтерію та посадовими інструкціями. (додаток 1)

Директор ТОВ «ТТК-ВЕСТ» - керує роботою підприємства відповідно до законодавства України; вживає заходи із забезпечення підприємства кваліфікованими кадрами; удосконалює систему управління; дотримується адміністративно-господарського і податкового законодавства; здійснює контроль за виробничою діяльністю структурних підрозділів підприємства; видає накази та розпорядження по підприємству.

Головний бухгалтер - забезпечує ведення бухгалтерського обліку, дотримуючись методологічних засад, установлених ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Організовує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій. Забезпечує складання на основі даних бухгалтерського обліку фінансової звітності підприємства, підписання її та надання в установлені терміни користувачам. Здійснює контроль за веденням касових операцій.

Згідно з чинним законодавством підприємство самостійно визначає форму обліку, про що зазначає в Наказі про облікову політику. На ТОВ «ТТК-ВЕСТ» ведеться автоматизована форма обліку із використання прикладної програми - 1С: «Підприємство 7.7». Така форма полягає в тому, що всі дані, які стосуються здійснення на підприємстві господарських операції з паперових носіїв, первинної облікової інформації, записують на машинні носії. Автоматично на підставі введених даних, робиться групування кредитових та дебетових оборотів, за аналітичними і синтетичними рахунками, визначають сальдо на кінець, формують обігові відомості та звітність, роздруковують

різного формату первинні документи. Вихідна інформація подаються в вигляді, друкованих реєстрів за окремими рахунками бухгалтерського обліку. Наказом «Про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику» визначено, що роздруковані журнали – ордери та інші облікові регістри з комп'ютерної програми повинні підписуватись оператором – виконавцем та бухгалтером, який відповідає за складання облікового документа.(додаток 2)

При використанні засобів автоматизації обліку необхідно забезпечити заходи щодо попередження несанкціонованого та непомітного виправлення записів у первинних документах та облікових реєстрах і забезпечити збереження цих записів протягом вказаного терміну. Автоматизація облікового процесу, надає змогу підвищити точність та оперативність облікових даних, які необхідні для управління підприємством.

Підставою для ведення бухгалтерського обліку господарських операцій в ТОВ «ТТК-ВЕСТ» - є первинні документи, що фіксують факти здійснення господарських операцій. На підприємстві використовуються типові форми первинних документів. За несвоєчасне складання первинних документів, і реєстрів бухгалтерського обліку, і не достовірність відображених у них даних несуть відповідальність особи, що підписали і склали такі документи. У ТОВ «ТТК-ВЕСТ» працівники бухгалтерії проставляють на первинних документах, які відображаються в обліку, відмітку про їх обробку у вигляді кореспонденції рахунків, дати, підпису. Бухгалтерський облік у ТОВ «ТТК-ВЕСТ» ведеться згідно робочого плану рахунків і доданий до наказу «про облікову політику підприємства». (додаток 3).

1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ

1.1. Економічний зміст і завдання обліку витрати на збут

Витрати комерційної діяльності торговельних підприємств - це витрати щодо переміщення товарів від виробника аж до споживача. До таких витрат належать: витрати по перевезенню, по реалізації товарів, по зберіганню, по утриманню транспортних засобів, споруд та будівель, по оренді нематеріальних активів та необоротних матеріальних, страхуванню майна та ін., а також по управлінню діяльністю підприємства.

Комерційні витрати поділяють на три самостійні етапи, аналогічно до витрат виробничої діяльності. Це такі витрати як: витрати на управління підприємством, витрати на придбання товарів, витрати на продаж і реалізацію товарів.

Витрати – це зменшення економічної вигоди у вигляді вибуття активів чи збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (крім зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу між власниками).

Формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати та розкриття її у фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», загальна характеристика якого наведена на рис.1.1. [21]

Загальні положення (сфера дії П(С)БО) 16 «Витрати»

Поширюється на:	Не поширюється на:
▼	▼
Облік витрат підприємств, організацій та інших юридичних осіб незалежно від форм власності	Облік витрат банків та бюджетних установ

Визнання витрат

Витрати визнаються, якщо:	Не визнаються витратами
- вони можуть бути достовірно оцінені - операція призводить до зменшення активу або збільшення зобов'язань - не відбувається вилучення або розподіл власного капіталу власниками - відбувається одночасне визнання доходу, для отримання якого вони були здійснені	- платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо - попередня (авансова) оплата запасів, робіт послуг - погашення одержаних позик - інші зменшення активів або збільшення зобов'язань, що не відповідають критеріям визнання — витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу

Склад витрат

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)	**Виробнича собівартість**	**Витрати, пов'язані з операційною діяльністю**
виробнича собівартість продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду нерозподілені постійні загальновиробничі витрати - наднормативні виробничі витрати	прямі матеріальні витрати витрати на оплату праці інші прямі витрати змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати	- адміністративні витрати - витрати на збут - інші операційні витрати
	Фінансові витрати	**Елементи витрат операційної діяльності**
	- витрати на проценти - інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позикового капіталу	- матеріальні витрати

Розкриття інформації про витрати у фінансовій звітності

Звіт про фінансові результати (ф. № 2),
Примітки до річної фінансової звітності (ф. .№ 5)

Рис.1.1. Характеристика П(С)БО 16 «Витрати»

1.2. Порядок визнання та класифікація витрати на збут

Так як наше підприємство ТОВ «ТТК-Вест» займається роздрібною торгівлею продуктами харчування, то слід нам описати класифікацію витрат на збут торгівельного підприємства.

Торгівельна діяльність — це самостійна діяльність фізичних та юридичних осіб, щодо проведення операцій з купівлі-продажу товарів споживчого характеру для отримання прибутку.

Роздрібна торгівля — це така торгівельна діяльність з поштучного продажу та дрібним оптом товарів безпосередньо громадянам та іншим споживачам, переважно з розрахунками готівкою.

Залежно від форми організації й виконуваних функцій, торгові підприємства поділяють на оптові та роздрібні. Реалізацію товарів для населення, можуть виконувати як інші неторгові підприємства через власні фірмові магазини так і промислові підприємства.

Господарська діяльність в роздрібній і оптовій торгівлі становить відповідно роздрібний і оптовий товарообіг.

Одиницю бухгалтерського обліку товарів складає їх вид, найменування або ж однорідна група,

Підприємства роздрібної торгівлі, а також інші суб'єкти такої торгівельної діяльності, встановлюють вільні, роздрібні ціни на товари, які реалізуються, на підставі торгівельної націнки та оптових цін, призначені для покриття власних витрат та отримання прибутку.

Підприємства-постачальники можуть надавати в окремих випадках торговим підприємствам знижки щодо відпускної ціни: оптово-збутові і торгові.

Фактичні ціни реалізації товарів відповідно збільшуються на встановлені чинним законодавством додаткові нарахування: податок на додану вартість, акцизний збір тощо.

Певні особливості обліку в торгівлі:

- у роздрібній торгівлі окремо облікують різницю між купівельною й продажною вартістю придбаних товарів для обчислення валового доходу і фінансових результатів діяльності;

- на відміну від виробництва, в торгівлі нічого не виробляють, надана послуга не має кількісних характеристик;

- у торгівлі відсутні процес визначення виробничої фінансової собівартості результату, а отже, прямих і непрямих (накладних) витрат, обліку готової продукції та інших облікових робіт, характерних для виробництва;

- витрати торгівельних підприємств становлять витрати обігу, що не включають до вартості товарів, належать до витрат звітного періоду, обліковуються на відповідних статтях адміністративних витрат, витрат на збут і фінансових витрат, а також списуються на фінансовий результат звітного періоду;

- з огляду на велику номенклатуру товарів бухгалтерський облік роздрібного товарообігу здійснюють лише у вартісному вираженні за цінами продажу. Кількісно-вартісний облік ведуть за товарами, що потребують особливого контролю (дорогоцінні вироби, автомобілі тощо).

Витрати операційної діяльності в торгівлі групуються за ознаками:

- витрати на продаж (збут) товарів;

- витрати на управління;

- собівартість придбання товарів (витрати на придбання товарів);

- адміністративні витрати;

- ін. операційні витрати.

Витрати поділяються за галузями діяльності (в оптовій, посередницькій, роздрібній торгівлі, громадському харчуванні тощо) і за видами. Рівень витрат визначають абсолютною сумою або рівнем їх у відсотках до товарообігу.

Собівартість реалізованих товарів включає в собі вартість реалізованих товарних запасів та транспортно-заготівельних витрат, що припадають на реалізовані товари.

До складу поточних витрат підприємства торгівлі входять витрати обігу, які представлені в грошовій формі, витрати підприємства на здійснення процесу реалізації товарів, що становлять собівартість послуг із доведенням товарів від виробника до споживача і пов'язаних зі зміною форм вартості.

В склад витрат обігу входять операційні витрати, транспортно-заготівельні витрати, які припадають на реалізовані товари (продукцію власного виробництва підприємств громадського харчування), відсотки за кредит, що відносять до витрат фінансової діяльності.

В обліку і плануванні поточні витрати торговельної діяльності, класифікуються: за видами діяльності; економічними елементами; підгалузями торгівлі (роздрібна торгівля, оптова торгівля, громадське харчування).

Під час управління поточними витратами торговельної діяльності, окрім вказаних класифікаційних ознак, застосовують додаткові ознаки класифікації: за мірою реагування на зміну обсягів діяльності; мірою однорідності; центрами відповідальності чи місцем виникнення; можливістю контролю в конкретному структурному підрозділі; періодами; принципами організації управління.

За видами діяльності поточні витрати підприємств класифікуються за групами: витрати фінансової діяльності, витрати інвестиційної діяльності, витрати операційної діяльності, інші витрати звичайної діяльності, надзвичайні витрати.

Витрати операційної діяльності поділяються на витрати, що включають до собівартості реалізованих товарів (продукції), витрати на збут, адміністративні витрати та на інші.

За економічним змістом групують: за економічними елементами; статтями витрат.

Економічні елементи витрат - це сукупність економічно-однорідних витрат у грошовому вираженні за їх видами (таке групування надає можливість дати відповідь на запитання).

За мірою реагування на зміну обсягів діяльності витрати поділяють на умовно-постійні та змінні.

Умовно-постійні – це такі витрати, розмір яких не змінюється внаслідок зміни обсягів товарообігу. Постійними є витрати, які пов'язані із управлінням діяльністю підприємства і витрати на забезпечення різних господарських потреб підприємства, тощо.

До змінних витрат належать витрати підприємств на сировину, придбані напівфабрикати, технологічну енергію і паливо, на оплату праці торговельно-операційного персоналу, відповідні суми відрахувань на різні соціальні заходи та ін. витрати. Змінні витрати розповсюджуються на такі види витрат, величина яких змінюється зі зміною обсягів товарообігу.

За періодами витрати торговельної діяльності поділяють на витрати поточного періоду й витрати майбутніх періодів.

Витрати поточного періоду – це витрати на управління, збут продукції та інші операційні витрати, що належать до того періоду, в якому вони були здійснені.

Витрати майбутніх періодів – це витрати, що мали місце впродовж поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів.

Віднесення витрат майбутніх періодів, до витрат якогось певного періоду здійснюють в повному обсязі або ж на підставі їх розподілу між декількома звітними періодами. За місцем виникнення чи центрами відповідальності витрати поділяються на: витрати відділу, служби, дільниці або іншого структурного підрозділу підприємства.

За мірою однорідності витрати поділяють на прості (одноелементні) та комплексні. Прості витрати мають однорідний зміст, тобто складаються з одного елементу витрат, наприклад заробітна плата або амортизаційні відрахування.

До складу комплексних витрат включають елементи з різною економічною природою, наприклад витрати на зберігання, підсортування товарів.

За можливістю контролю в конкретному структурному підрозділі розрізняють контрольовані й неконтрольовані витрати в конкретному центрі відповідальності. За принципами організації (управління) розрізняють заплановані витрати та позапланові витрати.

1.3. Огляд нормативно-правової бази та спеціальних джерел, щодо обліку витрат на збут

На сьогодні в Україні питанням бухгалтерського обліку та контролю приділяється особливо велика увага, так видано численний ряд нормативних документів, які регулюють порядок організації та ведення бухгалтерського обліку та контролю. Поряд з цим видано ряд документів, які встановлюють порядок ведення податкового обліку, тобто визначення складу валових доходів та валових витрат підприємства з метою обчислення прибутку, що підлягає оподаткуванню.

При здійсненні бухгалтерського обліку витрат важливим є встановлення факту дотримання торгівельними підприємствами наступних нормативних документів (табл. 1.2.).

Таблиця 1.2.

Характеристика нормативно - правової літератури, що використовується в обліку витрат торговельного підприємства

№ з/п	Нормативний документ, ким і коли затверджений (№, дата)	Короткий зміст
1	2	3
1.	Конституція України, Верховна Рада (ВР) України 28.06.96 р.	Основа правової бази України, на якій будується діяльність всіх підприємств незалежно від форм власності.
2.	Про підприємництво: Закон України, постанова ВР України № 785-12 26.02.91р.(із змінами)	Визначає загальні правові, економічні та соціальні засади здійснення підприємницької діяльності на території України, встановлює гарантії свободи підприємництва та його державної підтримки.
3.	Про господарські товариства: Закон України постанова ВР України № 769/9723.12.97 р.	Визначає поняття, види господарських товариств, правила їх створення, діяльності, а також права, обов'язки їх учасників і засновників.
4.	Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України постанова ВР України № 90/95 14.03.95 р.	Встановлює умови і порядок визначення юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності – банкрутами з метою задоволення претензій кредиторів.

5.	Про аудиторську діяльність: Закон України, постанова ВР України 22.04.93 р. (із змінами)	Визначає правові засади здійснення аудиторської діяльності і спрямований на створення системи незалежного фінансового контролю для захисту інтересів власника.
6.	Податковий кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI	Визначає принципи побудови системи оподаткування в Україні, збори і податки до бюджетів і до державних цільових фондів, а також права, обов'язки платників.
7.	Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у [...] Кабінет Міністрів України; Постанова, Перелік від 02.02.2011 № **98**	Встановлює норми відшкодування витрат на відрядження в межах України, за кордон для працівників підприємств, установ і організацій всіх форм власності.
8.	Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні №996-XIV від16.07.99	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерськоко обліку та складання фін. звітності в Україні
9.	П(С)БО 16»Витрати» №27/4248 від 19.01.2000.	Це положення визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності.

Недоліком цих актів є те, що вони не мають постійний характер, так як до них вносяться багаточисленні зміни і доповнення, що вимагає від фахівців з бухгалтерського обліку додаткового часу і зусиль для майже щоденного ретельного оперативного аналізу нормативної бази.

Позитивним є те, що на сьогоднішній день прийнятий Закон України: «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який запроваджує нові принципи та засади бухгалтерського обліку.

2. ОБЛІК ВИТРАТИ НА ЗБУТ

2.1. Документальне оформлення витрати на збут

Надходження товарів на підприємство ТОВ «ТТК-Вест» оформлюють договором постачання (купівлі-продажу) між постачальником і покупцем. Договір постачання є правовим документом, що визначає права й обов'язки сторін. Основними його реквізитами є: найменування сторін, їхні розрахункові реквізити, найменування та кількість товарів, ціни, термін постачання, порядок розрахунків, зобов'язання, що мають підприємства.

Порядок документального оформлення надходження товарів на підприємство торгівлі залежить від місця приймання товарів покупцем.

Для отримання товарів на складі постачальника або у транспортній організації матеріально-відповідальній особі видають довіреність (форма М-2), яку підписують керівник і головний бухгалтер. Видані довіреності реєструють у спеціальному журналі обліку виданих довіреностей. Особа, що одержала довіреність, має відзвітувати перед бухгалтерією про використання довіреності за призначенням. Невикористані довіреності повертають до бухгалтерії наступного після завершення терміну їхньої дії дня, про що робиться відмітка в журналі обліку виданих довіреностей. Особам, які не відзвітувалися за одержані довіреності, видавати нові довіреності на одержання товарів заборонено.

Під час відпуску товару постачальник виписує Накладну на відпуск товарно-матеріальних цінностей типової форми № М-20. Накладна виписується у 3-х примірниках на підставі договору, нарядів, інших відповідних документів і підписується особою, яка дала дозвіл на відпуск товарно-матеріальних цінностей, і головним бухгалтером.

Перший примірник накладної надається підприємству, що отримало товарно-матеріальні цінності, як супровідний документ і як підстава для їх оприбуткування. Другий примірник залишається на складі постачальника і є підставою для списання

відпущених товарно-матеріальних цінностей. Третій примірник передається пропускному пункту постачальника для контролю за вивезенням товарно-матеріальних цінностей.

Якщо товарно-матеріальні цінності передаються транспортній організації для доставки покупцеві, то виписується товарно-транспортна накладна, а накладна форми № М-20 не виписується.

При надходженні товарів до складу покупця супровідними документами постачальника можуть слугувати також рахунки-фактури, сертифікати якості, платіжні вимоги-доручення, податкові накладні, митні декларації, пакувальні ярлики.

Якщо під час прийняття товарів встановлено невідповідності між даними товаросупровідних документів і фактично одержаними товарами (за кількістю, асортиментом або якістю), складають акт про прийняття матеріалів типової форми № М-7, який є юридичним документом для висування претензії винуватцю – транспортній організації або постачальникові. Акт складає комісія, призначена керівником торгового підприємства. До складу комісії залучають: матеріально відповідальну особу підприємства-покупця, представника постачальника, а за неможливості його присутності (з дозволу постачальника) – компетентного працівника незацікавленої організації.

У разі надходження на підприємство товарів без супровідних документів (невідфактуровані поставки) також складають акт про прийняття товарів. Один примірник цього акту передають постачальникові.

Товари, що надійшли, оприбутковуються чистою масою та реєструються у Журналі обліку вантажів, що надійшли, типової форми № М-1. Записи до журналу робляться в міру надходження матеріальних цінностей на склад підприємства на підставі товарно-транспортних документів, прибуткових документів, актів приймання матеріальних цінностей тощо.

Також первинними документами, які є підставою для визначення витрат на збут на досліджуваному підприємстві ТОВ «ТТК-Вест», виступають:

– по амортизації – «Розрахунок амортизації основних засобів»;

– по малоцінних та швидкозношуваних предметах – «Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів»;

– грошових коштів – «Видатковий касовий ордер», виписка банку (додаток4);

– витрат на відрядження – «Звіт про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт» (додаток 5);

– заробітної плати – «Табель обліку використання робочого часу», а також складена на його підставі «Розрахунково-платіжна відомість» (додаток 6).

Перелік форм первинної облікової документації на підприємстві ТОВ «ТТК-Вест» зведемо в таблицю 2.1.

Таблиця 2.1.

Первинний облік витрат на збут на підприємстві ТОВ «ТТК-Вест»

№ п/п	Зміст господарської операції (призначення документа)	Назва документа	Організаційно-розпорядні документи, що є підставою для оформлення документа
1.	Витрати на відрядження керівника підприємства	Авансовий звіт	Наказ на відрядження
2.	Нарахування заробітної плати АУП	Розрахунково-платіжна відомість	Табель робочого часу, відомість про посадові оклади.
3.	Нарахування заробітної плати з/в перс	Розрахунково-платіжна відомість	Табель робочого часу, відомість про посадові оклади.
4.	Нарахування відпускних	Розрахунок на виплату ЗП на час відпустки	Наказ про відпустки
5.	Перерахування коштів з поточного рахунку за банківське обслуговування	Виписка банку	Договір

Первинні документи на даному підприємстві складаються на бланках типових форм, затверджених Міністерством статистики України.

Інформація, що міститься в первинних документах систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в облікових регістрах.

2.2. Синтетичний і аналітичний облік витрат на збут

За дебетом рахунку 93 “Витрати на збут” відображається сума визнаних витрат на збут, за кредитом — списання на рахунок 79 “Фінансові результати”.

На рахунку 93 «Витрати на збут» ТОВ «ТТК - Вест» відображають витрати, пов'язані з реалізацією (збутом) товарів (послуг). До них належать:

— витрати пакувальних матеріалів,

— витрати на транспортування продукції (товарів) за умовами договору;

— витрати на маркетинг та рекламу;

— витрати на оплату праці й комісійні продавцям, торговим агентам, працівникам відділу збуту;

— амортизація, ремонт та утримання основних засобів: інших необоротних матеріальних активів, що використовуються для забезпечення збуту продукції (товарів, робіт послуг) та ін.

Реалізація товарів у ТОВ «ТТК - Вест» здійснюють за готівку. Виручку від реалізації товарів, що надходить в касу, оприбутковують під звіт касира.

Розрахунки за товари і надані послуги на підприємстві проводяться готівкою або в безготівковій формі (платіжними карточками, платіжними чеками, платіжними дорученнями тощо) з використанням реєстраторів розрахункових операцій (комп'ютерно-касових систем тощо) або зареєстрованих у встановленому порядку розрахункових книг. Покупцям після оплати вартості товарів і послуг готівкою видають розрахункові документи (касові чеки, розрахункові квитанції тощо). У синтетичному обліку операції з обігу товарів відображають такими проведеннями:

Одержані товари (без ПДВ):

Дебет 282 Кредит 631

Вхідний ПДВ (податковий кредит):

Дебет 641 Кредит 631

Встановлена торговельна націнка:

Дебет 282 Кредит 285

Продані товари (за продажною вартістю):

Дебет р 301 Кредит 702

Списана собівартість реалізованих товарів:

Дебет 902 Кредит 282

Списана за розрахунком сума торговельної націнки:

Дебет 285 Кредит 282

Нараховане податкове зобов'язання за ПДВ:

Дебет 702 Кредит 641

Списують витрати обігу:

Дебет 791 Кредит 92, 93

Закриття субрахунку 702 на результати діяльності:

Дебет 702 Кредит 791

Віднесення собівартості реалізованих товарів на результати діяльності:

Дебет 791 Кредит 902

Типова кореспонденція рахунків із обліку адміністративних витрат наведена у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Кореспонденція рахунків із обліку витрат на здут

на підприємстві ТОВ «ТТК-Вест»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспо. рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Нарахована амортизація на торгівельне обладнання	93	13
2	Списано пакувальні матеріали	93	20
3	Передано в експлуатацію малоцінні та швидкозношувані предмети для потреб по збуту	93	22
4	Включено у витрати на збут вартість готової продукції, використаної для потреб реалізації	93	26

5	Оплачені готівкою витрати на збут	93	30
6	Списано витрати по відрядженню працівників збуту	93	372
7	Списано на витрати на збут звітного періоду відповідну частину витрат майбутніх періодів	93	39
8	Створено резерв для покриття витрат з можливого майбутнього гарантійного ремонту	93	473
9	Отримано маркетингові послуги	93	63
10	Нараховано заробітну плату продавцям та проведені відрахування на соціальні заходи від заробітної плати згідно з чинним законодавством	93	66, 65
12	Акцептовано рахунок рекламного агентства за рекламу продукції, призначеної для реалізації; прийняті до оплати платіжні документи різних підприємств за послуги, надані при реалізації продукції	92	685
13	Списано витрати на збут на фінансові результати	791	92

2.3. Відображення інформації про витрати на збут у фінансовій звітності

Дані за синтетичними рахунками ТОВ «ТТК - Вест» відображаються у II розділі Звіту про фінансовий результат, де наводиться інформація про витрати в розрізі економічних елементів та в I розділі, де надається інформація про операційні витрати.

Покажемо заповнення звіту про фінансовий результат та порядок відображення синтетичних рахунків за рядками звіту.(таблиця 3.1)

Таблиця 3.1

Звіт про фінансовий результат

Показник перевірки	**Порядок перевірки (алгоритм) у цифровому виразі**	**На початок періоду**	**На кінець періоду**
Чистий дохід від реалізації продукції(товарів, робіт, послуг)		*29555*	*30088*
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	*Оборот по кредиту рах.901 оборот по кредиту рах 902 оборот по кредиту рах. 903 Дт 791*	*(26785)*	*(27174)*
Валовий прибуток (збиток)	*Різниця рядків: 2000-2050*	*2770*	*2914*
Інші операційні доходи	*Дт 710-719* *Кт 791*		
Адміністративні витрати	*Дт 791* *Кт 92*	*(869)*	*(967)*
Витрати на збут	*Дт 791* *Кт 93*	*(796)*	*(942)*
Інші операційні витрати	*Дт 79* *Кт 940-949*	*(65)*	*(57)*
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	*Розрахунково:* *Р.2090-2130-2150-2180 «плюсове» значення – р. 2190 «Прибуток»,*	*1093*	*968*

	від'ємне – р. 2195 «Збиток»		
Інші доходи	*Дт 74 Кт 793*	*47*	*53*
Інші витрати	*Дт 793 Кт 97*	*9*	*15*
Витрати з податку на прибуток			
Податок на прибуток від звичайної діяльності	*Дт 793 Кт 981*		
Чистий прибуток (збиток)	*Розрахунково: Р.2290-2300 «плюсове» значення – р. 2350 «Прибуток», від'ємне – р. 2355 «Збиток»*	***848***	*797*

3. Шляхи вдосконалення обліку витрат на збут

В ринкових умовах господарювання головним завданням підприємства є забезпечення ефективної збутової діяльності та формування конкурентоспроможної організаційної структури як елементу системи управління збутовою діяльністю. Адже витрати визнаються в обліку, коли існує ймовірність зменшення майбутніх економічних вигод, пов'язаних із зменшенням активів або зі збільшенням зобов'язань, що може бути достовірно визначено [2].

Для підвищення ефективності збуту продукції використовують багатоканальні системи розподілу продукції. Кожен виробник на основі маркетингових досліджень ринків збуту своєї продукції визначає структуру можливих каналів розподілу, їх зв'язок зі споживачами.

Аналізуючи ринок продуктів харчування, необхідно враховувати його особливості і специфіку діяльності, яка обумовлена віднесенням кисломолочної продукції до продуктів першої необхідності. Споживчий попит на нього відносно стабільний, що можна пояснити різною роллю молока, сиру, сметани в раціонах харчування окремих соціальних груп населення.

Тому бухгалтерський облік повинен виконувати такі завдання як вибір об'єктів обліку та пов'язаних з ними витрат; оцінку ефективності розміру витрат; відображення виробничих процесів з метою управління збутом, класифікація витрат при визначенні собівартості продукції, формування внутрішньої звітності по виробничим процесам [3].

Можна зауважити, що облік реалізації посідає одне з найважливіших місць у бухгалтерському обліку та забезпечує підприємство такими даними як інформацію про збут і реалізацію продукції, товарів, робіт і послуг, планування об'ємів реалізації, встановлення оптимального рівня цін, кон'юнктуру окремих ринків збуту, очікуваний прибуток від збуту та інші.

З метою управління процесом збуту продукції підприємство ТОВ «ТТК - Вест» має виконувати наступні завдання :

- формувати збутову політику підприємства, як основу вдосконалення системи збуту;

- визначати пріоритети, на які доцільно орієнтувати збутову політику;

- розглянути загальну модель формування збутової політики, а також доцільність документального закріплення збутової політики;

- визначити основні завдання маркетингового підрозділу та функції керівника маркетингового відділу.

Гострою проблемою ТОВ «ТТК - Вест» на сьогодні є те, що підприємство в обліку не виділяє витрат на збут. Бухгалтер відносить ці витрати на адміністративні витрати. Такі дії викривляють інформацію, що наводиться в звітності. Цілі збуту продукції виходять із цілей підприємства, серед яких переважає максимізація прибутку. Тобто досягнення максимального прибутку можливе лише за умов успішної реалізації таких завдань у сфері збуту.

Можна запропонувати ввести групування організацій-споживачів продукції за критерієм дотримання умов договору та платіжної дисципліни. Практичне втілення цієї пропозиції може знайти своє відображення через розробку і складання спеціальних аналітичних таблиць, які б відображали терміни оплати згідно договору і фактично здійснений розрахунок. [4]

Коли підприємство намагається охопити всі канали збуту (великий гурт, супермаркети, ринки, роздріб), воно повинно мати дуже швидкий і достовірний зв'язок із клієнтом. Це дає змогу знати його вподобання, запити й оперативно реагувати на зміну кон'юнктури.

За таких умов компанія виробляє не те, що хоче, а те, що бажає споживач. Найбільш суттєвий вплив на витрати здійснюють функціональні фактори пов'язані із його успішним функціонуванням. До цих факторів ми відносимо:

а) залучення додаткової робочої сили;

б) комплексне управління якістю - впевненість, що якість продукції є одним із головних факторів, що забезпечують конкурентну перевагу;

в) раціональне використання потужностей;

г) ефективність планування підприємства з точки зору внутрішньозаводської логістики;

д) використання зв'язків із постачальниками і замовниками в контексті ланцюжка цінностей і витрат підприємства.

4. АУДИТ ВИТРАТ НА ЗБУТ ПІДПРИЄМСТВА

У процесі операційної діяльності виникають витрати, які не включаються до собівартості реалізованої продукції.

Аудиторській перевірці підлягають витрати на збут готової продукції, що обліковуються на рахунку 93 «Витрати на збут». Ці витрати на протязі звітного періоду (місяця) відображаються за дебетом рахунку 93 «Витрати на збут», а за кредитом даного рахунку витрати списуються на рахунок 791 «Результат основної діяльності».

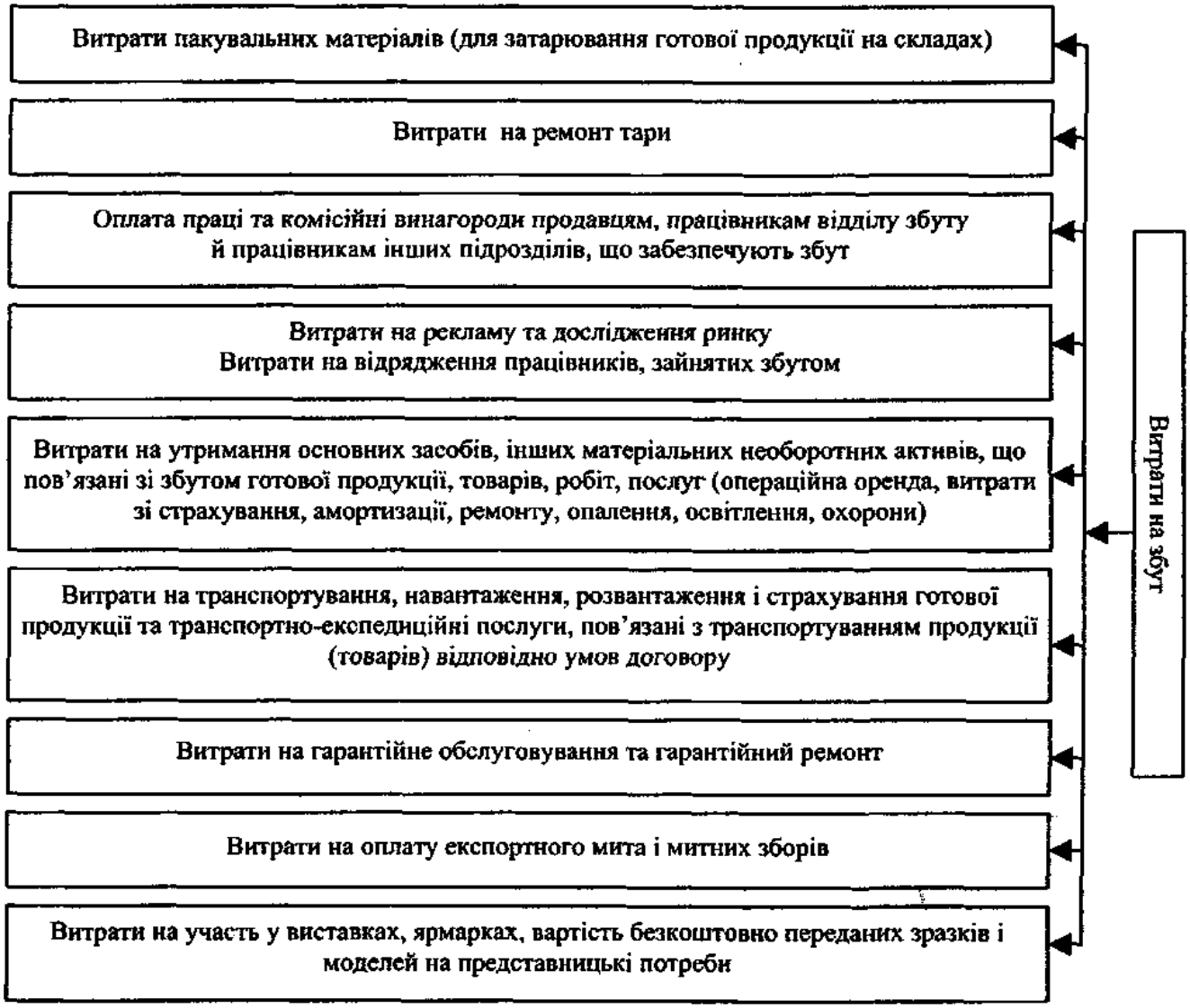

Рис.4.1. Склад витрат на збут готової продукції, робіт, послуг

Покажемо в таблиці 1 перевірку правомірності відображення витрат на збут на підприємстві ТОВ «ТТК - Вест».

Таблиця 4.1

Перевірка правомірності відображення витрат на збут готової продукції (товарів), робіт, послуг на рахунках бухгалтерського обліку

№ з/п	Зміст господарської операції	Відображення господарських операцій за витратами на збут продукції на рахунках бухгалтерського обліку						Відхилення		
		За даними бухгалтерського обліку			За даними аудиторської перевірки					
		Дебет	Кредит	Сума, грн.	Дебет	Кредит	Сума, грн.	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1.	Нараховані суми витрат на пакувальні матеріали ремонт тари	93 "Витрати на збут"	204 "Тара і тарні матеріали"	2000	93 "Витрати на збут"	204 "Тара і тарні матеріали"	2000			
2.	Нарахована сума заробітної плати працівникам відділу збуту	93 "Витрати на збут"	661 "Розрахунки за заробітною	50000	93 "Витрати на збут"	661 "Розрахунки за заробітною	50000			
3.	Нараховані витрати на обов'язкове соціальне страхування	93 "Витрати на збут"	65 "Розрахунки за страхуванням"	18200	93 "Витрати на збут"	65 "Розрахунки за страхуванням	18200			
4.	Нараховані витрати на рекламу	93 "Витрати на збут"	685 "Розрахунки з іншими кредиторами"	300	93 "Витрати на збут"	685 "Розрахунки з іншими кредиторами"	300			
5.	Списані витрати по відрядженню працівників відділу збуту	93 "Витрати на збут"	372 "Розрахунки з підзвітними	500	93 "Витрати на збут"	372 "Розрахунки з підзвітними	500			
6.	Відображаються суми оплачених послуг - збутових посередників, зовніш-ньоторговельних організацій	93 "Витрати на збут"	685 "Розрахунки з іншими кредиторами"	1500	93 "Витрати на збут"	685 "Розрахунки з іншими кредиторами"	1500			
7.	Відображаються суми амортизації необо-ротних активів, що використовуються відділом збуту	93 "Витрати на збут"	13 "Знос необоротних активів"	12500	93 "Витрати на збут"	13 "Знос необоротних активів"	12500			
8.	Відображаються суми на операційну оренду основних засобів відділу збуту, складів і комор готової продукції	93 "Витрати на збут"	685 "Розрахунки з іншими кредиторами"	18000	93 "Витрати на збут"	685 "Розрахунки з іншими кредиторами"	18000			
9.	Списані на фінансовий результат суми витрат на збут готової продукції у кінці звітного періоду	791 "Результати основної діяльності	93 "Витрати на збут'	103000	791 "Результати основної діяльності	93 "Витрати на збут"	103000			

Таблиця 4.2

Програма аудиту витрат на збут

№ з/п	Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Термін перевірки	Методика організації перевірки
1	*2*	*3*	*4*	*5*
1.	Перевірка замовлень на продаж за книгою реєстрації			
2.	Перевірка витрат на пакувальні матеріали			
3.	Перевірка витрат пов’язаних з ремонтом тари			
4.	Перевірка повноти виплат працівникам задіяних на збуті продукції			
5.	Перевірка відповідності документів на відвантаження продукції затвердженим замовленням на продаж			
6.	Перевірка випадків відсутності документів із відвантаження			
7.	Звірення рахунків-фактур із затвердженими замовленнями і документами на відвантаження продукції			
8.	Звірення кількості відвантаженої продукції за даними складського обліку й документів на відвантаження продукції			
9.	Перевірка маршрутних листів пов’язаних із доставкою товару до замовника з кількістю виїздів, витрат пального			
10.	Перевірка здійснення гарантійного обслуговування, гарантійних талонів			
11.	Перевірка витрат пов’язаних з участю у виставках, ярмарках			

Висновки та пропозиції

Торгівельна діяльність — самостійна діяльність юридичних і фізичних осіб зі здійснення операцій купівлі-продажу товарів споживчого призначення з метою отримання прибутку.

ТОВ «ТТК-Вест» займається роздрібною торгівлею продуктами харчування.

У торгівлі витрати операційної діяльності групують за такими ознаками:

- собівартість придбання товарів (витрати на придбання товарів);
- витрати на продаж (збут) товарів;
- витрати на управління - адміністративні витрати;
- інші операційні витрати.

До складу поточних витрат підприємства належать витрати обігу — представлені в грошовій формі витрати підприємства на здійснення процесу реалізації товарів, які за своєю сутністю становлять собівартість послуг із доведення товарів від виробника до споживача та пов'язаних зі зміною форм вартості.

Первинними документами, які є підставою для визначення витрат на збут на досліджуваному підприємстві ТОВ «ТТК-Вест», виступають:

- по амортизації – «Розрахунок амортизації основних засобів»;
- по малоцінних та швидкозношуваних предметах – «Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів»;
- грошових коштів – «Видатковий касовий ордер», виписка банку;
- витрат на відрядження – «Звіт про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт»;
- заробітної плати – «Табель обліку використання робочого часу», а також складена на його підставі «Розрахунково-платіжна відомість».

Облік витрат на збут ведеться на рахунку 93 «Витрати на збут», підприємство ТОВ «ТТК - Вест» відображає витрати, пов'язані з реалізацією (збутом) товарів (послуг). До них належать:

— витрати пакувальних матеріалів,

— витрати на транспортування продукції (товарів) за умовами договору;

— витрати на маркетинг та рекламу;

— витрати на оплату праці й комісійні продавцям, торговим агентам, працівникам відділу збуту;

— амортизація, ремонт та утримання основних засобів: інших необоротних матеріальних активів, що використовуються для забезпечення збуту продукції (товарів, робіт послуг) та ін.

Дані за синтетичними рахунками ТОВ «ТТК - Вест» відображаються у II розділі Звіту про фінансовий результат, де наводиться інформація про витрати в розрізі економічних елементів та в I розділі, де надається інформація про операційні витрати.

Таким чином, проведені нами дослідження підприємства ТОВ «ТТК - Вест» в курсовій роботі дозволили виявити необхідність відокремлення маркетингових витрат в окрему статтю, що сприятиме більш достовірному визначенню собівартості реалізації окремих видів кисломолочної продукції. До складу статті маркетингові витрати ми пропонуємо відносити витрати на формування маркетингових комунікацій. Однак виділення окремою статтею маркетингових витрат у складі прямих витрат можливе лише за умови їх використання на конкретний вид товару та й то разово. Доцільніше відносити ці витрати до непрямих та включати їх до собівартості окремих товарів шляхом розподілу пропорційно обсягам реалізації.

Список використаних джерел

1. Безверхий К. В. Інформаційний комплекс облікової системи та звітність в Україні : монографія / К. В. Безверхий, Т. В. Бочуля. -К. : Центр учб. літ., 2014. -184 с.
2. Белова І.М. Роль обліку як функції системи управління підприємством [Тези] /Збірник матеріалів IX міжнародної науково-практичної конференції присвяченої пам'яті професора Г.Г. Кірейцева: «Розвиток бухгалтерського обліку : теорія, професія, між предметні зв'язки», м. Київ, 26 лютого 2015 року. –Київ, 2015. – С. 392-395.
3. Белова, І. М. Теоретичні основи облікової політики [Текст] / І. М. Белова // Науковий журнал Вісник Хмельницького національного університету. Серія : Економічні науки. –Хмельницький : ХНУ. –2015. – № 2. – Т. 1 (222). – С. 84-90.
4. Белова І.М. Тенденції гармонізації та стандартизації обліку до міжнародних стандартів обліку та звітності / І.М. Белова // Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наукове видання. Миколаїв, 2015. –Вип. 3. – С. 821-826.
5. Белова І.М., Семенишена Н.В. Гармонізація і стандартизація як об'єктивна необхідність кумулятивізму інституту бухгалтерського обліку [Текст] / Белова І.М., Семенишена Н.В. //Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. – 2018. – № 3-4. – С. 7–15.
6. Белова І.М., Семенишена Н.В. Контент-аналіз дефініцій облікової політики інституційних одиниць та підходів до її формування [Текст] / Белова І.М., Семенишена Н.В. // Подільський вісник : сільське господарство, техніка. економіка. 2018. – Вип. 28. – С. 187–193.
7. Бруханський, Р. Ф. Концепція стратегічного менеджменту та бухгалтерський облік: можливі варіанти взаємозв'язку [Текст] / Р. Ф. Бруханський // Інноваційна економіка. - 2014. - № 3. - С. 239-243.
8. Бруханський Р.Ф. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник / Р.Ф. Бруханський, О.П. Скирпан – Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2014. – 444 с.
9. Бруханський, Р. Ф. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності аграрних підприємств [Текст] : монографія / Р. Ф. Бруханський, М. К. Пархомець, П. Р. Пуцентейло [та ін.]. – Тернопіль : Крок, 2015. – 300 с.
10. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах України/За заг. Ред. А.М. Коваленко – Дніпропетровськ: ВКК «Баланс-Клуб», 2009. – 736с.
11. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник / За ред. проф. М.Ф. Огійчука.- К.: Аграрна освіта, 2009.-736с.
12. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця-Житомир: ЖІТІ, 2009.- 586 с.

13. Бухгалтерський фінансовий облік. Конспект лекцій/ за ред.. Ф.Ф. Бутинця-Житомир: ЖІТІ, 2008.- 320 с.
14. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік : навч. посібник для внз / Н. В. Гудзь, П. Н. Денчук, Р. В. Романів ; М-во освіти і науки України. -2-ге вид., перероб. і допов. -К. : Центр учб. літ., 2016. -424 с.
15. Гуменюк, О. О. Особливості проведення аналізу фінансового стану підприємства / Олена Олексіївна Гуменюк // Інноваційна економіка. - 2016. - № 7-8. - С. 147-152.
16. Завитій, Ольга. Аудит операцій з грошовими коштами [Текст] / Ольга Завитій, Ілона Завитій // Прикладна економіка - від теорії до практики : зб. тез доп. Першої Всеукр. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 15 жовт. 2015 р.] / редкол. : Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло, Ю. І. Гайда [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. – Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2015. – С. 65-70.
17. Завитій, Ольга. Аудиторський ризик і оцінювання системи внутрішнього контролю і аудиту [Текст] / Ольга Завитій // Прикладна економіка - від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 20 жовт. 2016 р.] / редкол. : Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло, Р. Ф. Бруханський [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. - Тернопіль : Вектор, 2016. - С. 121-122.
18. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996 – XIУ від 16 липня 1999 р.
19. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських підприємства та організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.99 р.
20. Лукава І.М. Основи побудови обліку витрат виробництва в умовах становлення ринкових відносин / І.М. Лукава // Науковий журнал Придніпровський науковий вісник. Серія: Економіка. –Дніпропетровськ, 1998. –№ 126 (193). – С. 30 –33.
21. Лукава І.М. Підвищення організаційного та методологічного рівня обліку витрат та виходу продукції рослинництва / І.М. Лукава// Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Економіка. –Тернопіль: ТДПУ ім. В.Гнатюка, 2005. –№ 19. – С.225–227.
22. Лукава І.М. Рівень обліково-аналітичного забезпечення управління сільськогосподарським виробництвом /І.М. Лукава// Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. − Черкаси: ЧДТУ, 2011. –Вип. 27, частина2. − С.121–125.
23. Облікова політика підприємства : навч. посібник для внз / Ю. А. Верига [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Полтав. ун-т економіки і торгівлі. -К. : Центр учб. літ., 2015. -312 с.
24. Палюх, Микола. Калькуляція як елемент методу бухгалтерського обліку [Текст] / Микола Палюх // Прикладна економіка - від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 20 жовт. 2016 р.] / редкол. :

Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло, Р. Ф. Бруханський [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. - Тернопіль : Вектор, 2016. - С. 179-180.
25. Палюх, Микола. Роль бухгалтерського обліку в системі управління підприємством [Текст] / Микола Палюх // Обліково-аналітичне та правове забезпечення інституційних секторів економіки України в умовах євроінтеграції та інноваційного розвитку : зб. наук. праць всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю [м. Тернопіль, 30 берез. 2017 р.] / редкол. : Р. Ф. Бруханський, І. М. Белова, А. Гасьор [та ін.]. - Тернопіль : Крок, 2017. - С. 42-44.
26. Палюх, Микола. Бухгалтерський облік і звітність як інформаційна система забезпечення розвитку агровиробництва [Текст] / Микола Палюх // Прикладна економіка - від теорії до практики : зб. тез доп. Першої Всеукр. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 15 жовт. 2015 р.] / редкол. : Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло, Ю. І. Гайда [та ін.] ; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. – Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2015. – С. 114-117.
27. Плаксієнко В.Я., Пісьмаченко Л.М., Рябий Є.І. Бухгалтерський облік у сільському господарстві України. Підручник – К: Центр навчальної літератури, 2005. – 490 с.
28. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських підприємства та організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.99 р.
29. Прикладна економіка – від теорії до практики : тези виступів Першої Всеукраїнської науково-практичної конф. – Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка», 2015. – 171 с.
30. Податковий кодекс України від 02.12.10 р. №2755-VI.
31. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку в Україні.
32. Постанова КМУ «Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів» від 02.02.11 р. №98.
33. Сава, А. Оцінка економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств [Текст] / Андрій Сава, Ольга Завитій // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. зб. наук. праць. - 2013. - Вип. 1. - С. 93-97.
34. Сава, А. Теоретичні засади бухгалтерського обліку в системі управління [Текст] / Андрій Сава, Микола Палюх, Ольга Завитій, Наталія Семенишена // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. зб. наук. пр. - 2017. - Вип. 1-2. - С. 21-28.
35. Сахарцева І.І. Основи складання бухгалтерської звітності за вимогами Національних стандартів України: Навч.посібник. – К.: Кондор, 2003 – 614
36. Скирпан, О. П. Фінансовий облік : навч. посіб. /О. П. Скирпан, М. С. Палюх. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – 421 с.

37. Спільник Ірина Суб'єктивний фактор і ризики в аналітичній діяльності бухгалтера / Ірина Спільник, Микола Палюх // Інтеграційна система освіти, науки і виробництва в сучасному інформаційному просторі: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. 31 травн. 2018 р. Тернопіль : Крок, 2018. 162 с., С.127-129
38. Сук Л.К., Сук П.Л. Організація бухгалтерського обліку: Підручник. – К.: Каравела; Піча Ю.В., 2009. – 624с.
39. Труш В.Є. та ін.. Управлінський облік: Навчально-методичний посібник. – Київ: Кондор, 2007 – 296с.
40. Чебанова Н.В. Фінансовий облік – К: ВЦ Академія, 2005.
41. Шара Є. Ю. Фінансовий облік І : навч. посібник / Є. Ю. Шара, І. Є. Соколовська-Гонтаренко ; Держ. фіскальна служба України, Нац. ун-т Держ. податкової служби України. -К. : Центр учб. літ., 2016. -336 с.

Додатки